

1938 Amerikanerne ignorerte en stjørdaling

Han hadde fulgt noen seilemerker, ikke det at det var nødvendig – han var ganske så godt kjent, men mer av nysgjerrighet. Sikten var som vanlig på denne tiden av døgnet, heller dårlig. Sola ville nok senere på dagen løfte litt på sløret, men likevel ikke tilstrekkelig til at farvannet kunne føles trygt. De som ferdes i disse strøk var for pionerer å regne. Han erindrer tilbake noen uker, da han mente å ha observert antydninger til en båt som sklei forbi i den tette tåka. Han var ikke sikker den gangen, men vardøgeret ga som vanlig sine meldinger i underbevisstheten. Noen dager senere var han helt sikker på at han hørte stemmer i tåkeheimen, og at det var et østens språk var han like sikker på. Etter hvert fikk han bevis for sine antagelser, da diverse seilemerker hadde kommet opp. Og det var opplagt at disse «gule djevler», som han senere uttrykte det, ikke hadde satt opp merkene for hans skyld. Nå lot han båten gli meget langsom langs en grunne som han selv hadde døpt

Ole Andreas Johansen oppdaget japanere som satte opp seilemerker

Langøra etter stedet hjemme på Stjørdal i gamlelandet. Her var det om å gjøre å holde midtlinja i en lang passasje før han igjen kom ut i dypere farvann. I virkeligheten var dette en kanal eller elv, en snarvei og tryggere renne enn å manøvrere blant de store klippene og brenningene lengre ute. Tankene gikk tilbake til noen sorgfrie badedager på de flotte sandstrendene ved Stjørdalselvas utløp vest for Halsøkaia. Han synes han ser all ungdommen der inne på land. Brått blir disse badende ungdommene i hans nostalgiske bilde virkelige. Han kommer til seg selv. Inne på land ser han fullt av japanere ved siden av noen lett båter. At de var sivile, var forståelig nok, uniformerte ville blitt betraktet som intervensering. De hadde sikkert kommet fra et større skip ute ved kysten. Han var fristet til å legge anker og ta kontakt. Tanken om å snu var der også med ønske om å spore opp skipet. Men det var ikke like enkelt, og han hadde nok bevis. Det var Japan som hadde satt opp seilemerkene og hadde foretatt oppmålinger.

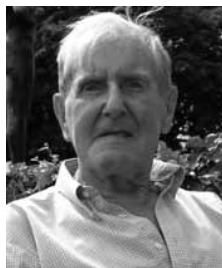
På denne fingerte måten møter vi stjørdaling Ole Andreas Johansen, f. 6. april 1866. Han skulle bli en meget berømt og sagnomsust skipskaptein langs den nordamerikanske vestkysten.

Før vi setter stjørdalingen inn i verdenshistorien skal vi se på vedkommendes opprinnelse og tilknytning til Stjørdal. Ole Andreas Johansen var sønn av Johan Arntsen Siljtrø (1839–1931) og Antonetta Taraldsdatter (1838–1903) – i en søskenflokk på ti. En av disse var den kjente fiskeren Peder Tobias Johansen (f. 1867) som senere bodde med sin familie på Stokmoen. Denne Peder Tobias giftet seg med Sofie Pedersdatter Steinvikplassen. De fikk fire barn, hvorav yngste sønn var Johan Arnt Johansen (f. 1899). Han igjen er far til min kjære avdøde nabo, Hans Johansen (1922–2007), gift med vår alles hyggelige Harriet som i dag bor som enke i et boligkompleks i Søndre gate på Stjørdal i lag med sin datter Anne. En annen bror av Ole Andreas Johansen var Johan Peter Johansen (f. 1870). Han giftet seg med Marta Johnsdatter Eidem fra Selbu. De fikk fem barn, blant annet Ingeborg, f. 1897. Hun giftet seg først med Johan Sakshaug, og fikk sønnene Jan Sakshaug (Sakshaug Sport) og Anton Sakshaug. Sistnevnte var sjømann og ble torpedert under krigen. Da Ingeborg ble enke giftet hun seg på nytt med Håkon Thyholt, og fikk sønnen Rolf Thyholt (gift med Margot Nytrø fra Selbu), en trofast sliter innen Stjørdal historielag og min primære kilde. Far til dette kapittelets hovedperson,

*Johan Arntsen Siljtrø
og Antonetta Taralds-
datter*

Ole Andreas Johansen – er altså oldefar til blant annet John Sakshaug Hans Johansen, Rolf Thyholt og Sverre Thyholt. Videre er han nær slekt til Tove Hellberg og Tor Arvid Strand, for å nevne noen jeg har vært i kontakt med.

Fra venstre: John Sakshaug, Hans Johansen (d. 2005), Rolf Thyholt og Sverre Thyholt

Ole Andreas Johansen dro tidlig til sjøs, og kom seilende rundt Hornet til San Francisco i 1883. Herfra skulle han påbegynne en løpebane som det skulle gå gjeteord om i det tøffe maritime miljøet. Hans rute skulle bli nordover langs den nordamerikanske kysten opp mot Nome i Alaska, og enda lengre nord. Som 16-åring ble han med på laksefiske i Alaska, og året etterpå førte han en Canary tender opp til Kodiak. Etter kort tid ble han skipper og skulle gjennom nesten 40 år bli en meget sagnomsust sjøkaptein. Som skipper på SS Bertha kom han i 1893 til Resurrection Bay (Seward, sør av Anchorage) med den aller første last av gruveutstyr. Og da Klondike gullrushet startet i 1897 var han førstemann inn overalt, i et farvann ingen andre tidligere hadde seilt.

I 1898 var han los og islos på «Jenny» på Nomeruten. Siden førte han «Dora» og «Bertha» i samme området. Han ble derfor en av de som la grunnlaget for det liv og de eventyr Rex Beach og Jack London skapte fra Alaska. Straks etter 1900 ble det et stort kveitefiske. Igjen var Ole Andreas Johansen frampå ved bruk av fiskedampere. Også her ble han en pioner, ikke som fisker, men som båtfører. Han var skipper på «Zopora», senere «Chicago», med enorme fangster. Likevel er stjørdalingen mest kjent som skipper på «Starr» som gikk i verdens tøffeste dampskipsrute. På den tiden Ole Andreas Johansen herjet langs den tøffe vestkysten, var dette eneste muligheten for å få frem posten, maten, doktoren, medisinerne og maskindelene, absolutt alt – og absolutt alle, var avhengige av om trønderen ville lykkes. Det het seg at om kassen var aldri så liten,

Ole Andreas Johansen

om innløpet var aldri så vanskelig i strøm og belgmørke uten fyrlykter – så kom Ole Andreas Johansen alltid fram. Kanskje var det et par pelsjegere eller

KAPT. OLE JOHANSEN
Ombord i "Starr"

gullgravere som mer eller mindre satt fast innerst inne i en trang og livsfarlig fjordarm. Mellom liv og død stod bare Vår Herre og Ole Andreas Johansen, het det seg. Utallige var disse farefulle turene. Den utvandrede stjørdalingen visste at de ventet på ham – og han sviktet dem aldri. Hans uteblivelse kunne bety døden. Det visste de. Det visste han. Flere mindre samfunn var totalt isolerte. Det eneste de registrerte var den ene stormen etter den andre, hvor fjorden stod som en svart vegg og skjulte alle farlige skjær og klipper. Ut av dette helvete kom en skjegget stjørdaling. Hans mannskap var uhyre stolte av sin skipper, og ryktet om denne våghalsen fra Norge skapte mest en heltestatus på linje med andre pionerer og oppdagelsesreisende som stod frem på begynnelse av 1900-tallet.

Fra venstre: Betty Westby, Margit Bakke og Jean Marthaler

Mens Nansen og Amundsen satte Norge på kartet, oppdaget Ole Andreas Johansen nye ruter både utaskjærs og innaskjærs. Han kvistet den ene løypa etter den andre. Han hadde ikke kart, de fantes rett og slett ikke. Han memorerte sine egne kart. Hvor mange han reddet gjennom sine farefulle ferder i ukjent farvann, er det ingen som vet. Han ble, grunnet sitt mot og sin klokskap som båtfører, en legende lenge før sin død. Og som det meste innen Alaskas historie ballet det på seg, det ene sagnet etter det andre fremstod om Ole Andreas Johansen, slik det var naturlig for et område så fullstendig underlagt naturkreftene, og hvor fellesskapet og samfunnet var helt avhengig av at noen få enere lyktes. Ole Andreas var en ener, barsking og en hardhaus som stilte enorme krav til seg selv og sitt mannskap. *Aleuter* og andre innfødte så opp til ham i ærefrykt og tilla stjørdalingen overnaturlige evner og krefter.

På gravplassen til Andreas i Seattle den 30. oktober 2013. Foran f.v: Betty Westby og Karla Scott. Bak f.v: Ivar Bremseth, Kjellrun Bremseth, Philip Michael Lynch, Marie Skolmli og Kåre Olav Skolmli

Det er interessant å registrere at Ole Andreas Johansen virket på samme tid som en annen stjørdaling og Alaskahelt, nemlig stjørdalingen John Hegness, se side 111. John Hegness var en pioner på land – Ole Andreas Johansen til sjøs. De visste nok godt om hverandre i gjensidig respekt, og som stjørdalinger i det folketomme Alaska må en gå ut i fra at de møttes.

USA kjøpte Alaska av russerne i 1867, noe Russland trolig i ettertid har angret bittert på. Den vestlige delen av Alaska fantes kun i primitive russiske opp-tegnelser. Det var et farefullt farvann stjørdalingen Ole Andreas Johansen ga seg i kast med da han begynte å gå i fart med dampskip fra Seward til ytterste Aleutianøyene. Det sies at dette område har verdens største «skoddeheim», hvor gråtungt regnvær kalles «klarvær» før det går over i snøtykke. Noen kaller området for «havets verste utmark». Helt frem til 2. verdenskrig var det lite med kart over området, utenom i Japan og i Ole A. Johansens hjerne. Og det var altså innenfor denne relasjonen at stjørdalingen observerte at noen satte opp seilemerker og «kartla» det nye Amerika. Det heter seg i Washington post: «I en årrekke bombarderte han Washington DC med meldinger om japanernes oppmålinger i vestlige Alaska, men uten å bli hørt». Regionale og sentrale myndigheter i «the lower 48» ignorerte ham. Vi vet hva som skjedde på Hawaii den 7. desember 1941. Kunne det ha vært unngått dersom amerikanske myndigheter hadde lyttet til pioneren og oppdageren fra Stjørdal?

På Øverlands Minde 27. april 2013. Bak f.v: Sverre Thyholt, Stig Thyholt, Torbjørn Thyholt og Rolf Thyholt. Midten: Tove og Malvin Hellberg. Innfelt: Rune Thyholt. Foran f.v: Harriet Johansen, Anniken Reed, Hans Tarald Johansen, Marte Reed og Andreas Reed

Ole Andreas Johansen giftet seg den 10. juni 1901 i Tacoma, Pierce County, WA med Mamie Smith, f. 1. april 1881, d. 24. september 1971. Tacoma er kjent som flyplassen til Seattle og stedet hvor flyfabrikken Boeing ligger. Ekteskapet skulle bli kort og stormfullt, mest som en symbolikk fra hans krevende og værharde miljø. De ble skilt den 27. november samme året. Min meget dyktige *researcher* og medhjelper, Betty Westby, har funnet skillsmissepapirene fra rettsaken som fulgte. Disse kan være vanskelige å tolke, og forteller nok ikke alt, slik at en skal være forsiktig med å dømme. Det kan lett bli å fordømme. Mamie og Ole Andreas fikk ei datter den 6. juni, Henrietta, altså fire dager før de giftet seg. Hun utviklet en øyesykdom, som reduserte synet – hvor det var stor fare for blindhet, en ikke så uvanlig hendelse i forbindelse med fødsler den gangen. I dag får nyfødte babyer en øyendråpe som dreper bakterier fra fødselsgangen. Hvilken rolle babyen som stod i fare for å bli blind, hadde på forholdet, er ikke godt å si, men det synes som om Ole Andreas kort tid etter fødselen flyttet fra Mamie, ga henne 47 dollar i måneden – og brøt enhver forbindelse. Mitt inntrykk fra papirene er at de knapt bodde sammen. Det ble rettsak, hvorpå Mamie krevde 75 dollar i barnebidrag i måneden, hvis inntekt på den tiden for Ole Andreas var 175 dollar i måneden som kaptein på SS Bertha. Vi lar dette med skillsmissen ligge, men konstaterer at Ole

Andreas Johansen nok var på vei ut av ekteskapet omtrent før det startet. Det varte under litt over fem måneder, mest på papiret. Mamie giftet seg senere med John Blau og bosatte seg i Salt Lake City.

Til venstre: Bryllupsbildet: Martine & Ole Andreas Johansen (foto: via La Verne Dornberger, mor til Betty Westby). Til venstre: 7. mai 2013. Bak f.v: John Sakshaug og Helene Sakshaug. Midten f.v: Inger Johanne Sakshaug, Aud Ravlo Sakshaug og Jan Sakshaug. Foran f.v: Mia Søreng, Jørgen Ravlo Sakshaug og Guro Ravlo Sakshaug

Ole Andreas Johansen synes etter hvert å gå inn i business i lag med en av sine brødre. Ole Andreas gifter seg på nytt den 31. desember 1915 med Martine Sands (d. 1959). De slår seg ned i 2530 – 14th Ave S i Seattle. I 1920 flytter de fra Seattle til havnesteidet Seward rett sør av Anchorage i Alaska. I desember 1923 reddet han skip og mannskap på 35 da SS Starr gikk i klippene. Starr, som ble bygd i 1912, fikk klengenavnet «Bulldog of the Seas». Og navnet passet virkelig godt på Ole Andreas. Han forble kaptein på Starr til 1928, da han tiltrådte som havnesjef i Resurrection Bay. I 1930 var Johansen engasjert innen fiske på dypt vann. Han ble skilt fra Martine samme året, og flyttet omsider sørover igjen til Seattle, hvor han bodde på Morrison Hotel i Seattle (leilighetskompleks). Martine forble i Seward, hvor hun jobbet på postkontoret. I 1949 ble hun City Clerk, og dør i 1959. Muligens flyttet hun til Seattle i 1950. Ole Andreas Johansen døde den 30. mars 1945 kl 07:45 og ble gravlagt i all stillhet på Mt. Pleasant kirkegård på Queen Anne Hill i Seattle (section 5, lot 6). Han var frimurer i Seattle, men levde nok i ensomhet og døde i ensomhet. Det finnes ingen gravstein eller minne etter stjørdalingen Ole Andreas Johansen.

Henrietta, datter til Ole Andreas Johansen, ble adoptert av John Blau. Det synes som hun begynte en sangkarriere allerede på videregående skole. I 1924 flytter hun til Los Angeles, hvor hun etter hvert begynner å ta i bruk navnet Marion H. Blau. To år senere reiser hun til Italia for å studere musikk. I 1930 er hun tilbake i USA, nå som musiker ved et teater i New York. Trolig er hun ansatt ved Abovis Light Opera Company. Hun var på turneer i Øst- og Midtstatene. Sangen var nok hennes hovedinteresse, og hun debuterte i Fresno i California i 1940, i en alder av 39 år. Fra Fresno flyttet hun til San Francisco hvor hun var sangpedagog i minst fem år. Så kom hun tilbake til Fresno hvor

*Faksemile: Marion
Henrietta Blau
Johansen*

hun underviste innen sang i Fresno Musical Club. Nå begynte hun for alvor å florere i sosietetspressen, ble frimurer (Eastern Star) og giftet seg 47 år gammel den 15. februar 1948 med Earl R. Stimpson, i det som vel kan sies å være en respektable alderen i så henseende. Marion Henrietta Blau Johansen dør den 15. november 1951, 50 år gammel, og er gravlagt på Belmont Memorial Park i Fresno. Med hennes død ender slektsgreina Ole Andreas Johansen fra Stjørdal. Vi vet ikke om det var noen forbindelse mellom far og datter, siste kontakten vi kan bevise var et brev fra 1934. Ei heller var det kontakt overfor andre slektsgreiner. I Seattle bodde en nise av Ole Andreas: fru Mark Culbertson og to nevøer: Aksel G. Moan og John Albertsen. De to greinene i Seattle har ikke hatt kontakt før jeg begynte å røre i slekta. Fra disse stammer mine kontakter i Seattle i dag: Sandi Albertsen og Karla Scott, funnet av mine fantastiske slektsforskere i Amerika: Margit Bakke og Jean Marthaler.

Da jeg begynte med denne historien etter en liten samtale med min første kilde, Rolf Thyholt, så det ganske så mørkt ut, i og med at ingen hadde kontakt med noen der borte. Men så skjer en merkverdighet: Jeg henvender meg til museet i Seward, Alaska, for å forhøre meg om Ole Andreas Johansen, som jeg gjennom noen mindre avisutklipp forstod var en investor der oppe. Kort etter min henvendelse til Seward, dukker det opp en ny email til museet, en henvendelse fra ei Betty Westby i Seattle, som også spør etter opplysninger om denne Ole Andreas Johansen. Pussig! Collections Coordinator, Amy Carney ved Seward Community Library Museum kobler oss sammen, og du verden som snøballen begynte å rulle. Denne Betty Westby er inngiftet i familien Sands, altså Ole Andreas sin andre kone. Betty har i lang tid holdt på med ei bok om sin familie (Sands), og var kun på jakt etter noen få opplysninger om denne mystiske mannen til Martine Sands, som det nesten aldri ble snakket

På Værnesmoen, 20. mai 2013. Bak f.v: Alice Beate Solli Strand, Per Johan Strand og Tor Arvid Strand. Midten f.v: Daniel Solli Strand, Terje Olav Strand, Bente Iren Strand og Hilde Westerlund. Foran f.v: Malin Strand Lockert, Thea Westerlund Strand og Andreas Westerlund Strand

om – altså vår Ole Andreas Johansen. Gjennom alle tenkelig og utenkelige kriker og kroker, har Betty samlet inn over hundre sider dokumentasjoner om Ole Andreas, det som skulle bli kun noen få linjer – mest som et lite sidespor.

Min dyktige og strevsomme partner vedrørende denne historien, Betty, sier det slik: *Who was this man? This mystery man? The man who was never talked about in my family? The man who was married to our beloved Tatty, sister to grandma Tena?* Disse linjene sier ganske så mye. Etter Ole Andreas finnes en del loggbøker, donert til Special Collections Library på Washington University av hans niese, Alice Culbertson. Her har stjørdalingen markert med kort ordlyd når de verste stormer og orkaner nesten brøt ned hans skip. Disse små «faglige» kommentarer er mest det eneste som finnes etter den «mystiske» nordmannen. Hans familiære forhold strandet bokstavelig, og hans kontakt med datteren var minimal, for ikke å si ble brutt etter 1934, da Henrietta tilskriver sin far et brev av 13. september hvor hun ønsker å få en bekreftelse hos ham på at han var medlem av Frimurerlosjen, hvis hensikt var å gi henne anledning gjennom slektsforhold å søke medlem i den tilsvarende eksklusive kvinnelige losjen «Eastern Star». De siste årene bodde Ole Andreas

på Morrison Hotel, som fra tidligere tider var et meget anerkjent og luksuriøst sted, men som nå huset litt av hvert, for å si det forsiktig. Mens han bodde der søkte han om å slippe å betale medlemskap i losjen. Det stod nok ikke særlig bra til med den gamle og aktede skipper.

Alice Culbertson besøkte Stjørdal på 70-tallet, her mellom Ingeborg Thyholt, f. Johansen og Margot Thyholt, f. Nytrø. Ole Andreas var onkel til Ingeborg og Alice

I en nekrolog over Ole Andreas Johansen skriver Washington Post i Seattle på dårlig norsk: «*Ulabrand og Terje Viken var nok store havets sønner, men de virket i farvann hvor nordmenn hadde seilet i tusener år. Kaptein Ole Johansen var samme slags kar, men han seilte ofte hvor så å si ingen hvit mann hadde seilet før. Hvor der ikke var kart, og hvor holmer, skjær og odder ikke hadde navn.*»

Gjennom vår *research* har vi i felleskap kommet over papirer som bekrefter et interessant og krevende yrkesliv. En pioner og eventyrer, men med et turbulent og vel ensomt familieliv. Et liv uten kontakt mellom far og datter, et liv hvor kontakten også ebbet ut overfor annen nær slekt som utvandret samtidig fra Stjørdal. Etter krigen forsvant den siste resten av kontakt mellom de interne familiegreiner i Seattle og etter hvert overfor slektninger i Norge. Stjørdalingen Ole Andreas Johansen hviler i dag under en grønn plen i Seattle, uten gravstein eller annen merking som viser at her ligger det som en gang var den mest sagnomsuste skipperen på den Nord-Amerikanske vestkysten. Under en puslet trist gråstein 147 norske mil unna hviler hans datter. De forlot hverandre, og verden forlot dem.

